Bulletin
Nr 1/2000

Januari 2000

Ryska illusioner om Sverige

av Irina Makridova
E-post: irina.makridova@p6.sr.se

Svenskar har en mängd förutfattade meningar om ryssar men vad tror ryssarna om Sverige och svenskarna? Vi på Radio Swedens ryska redaktion får hundratals brev från hela f.d. Sovjetunionen med frågor om Sverige och svenskar och dessa speglar fördomar och missuppfattningar Ta t ex uttrycket "sjvedskaja semja" (svensk familj) som antagligen beror på en felaktig översättning av uttrycket "kollektivt boende". Men i än högre grad verkar ryssarnas leva med uppfattningar om att Sverige och svenskarna är mycket bättre än vad de egentligen är.

Några exempel på vad ryssar tror:

- Svenskar är "kulturnaja natsija" (en kulturell nation) och de häpnar när de är på besök hemma hos en familj, där de båda vuxna är journalister, dvs "intelligentsija", och upptäcker att i det fantastiska, mysiga, typiska svenska hemmet finns **inga böcker**. (Utom kokböckerna i köket.)
- "Att gå ut i kväll" på svenska betyder "att gå på teater eller konsert"... klassisk musik, förstås .
- Svenskar är mycket bildade och läser Hamlet på engelska, Decamerone på italienska och Mänskliga komedin på franska och inte som de stackars ryssarna, i översättningar.
- Svenskar älskar sin Strindberg och kan hans verk nästan utantill.
- Svenskar vallfärdar till biosalonger för att se Bergmans filmer om och om igen.
- Svenskar diskuterar gärna Swedenborgs filosofi vid middagsbordet. (Ryska översättningar finns från 1872,1910,1914 och senare.)

- Svenska barn går på en massa aktiviteter efter skoldagen: schack, balett, diktuppläsning, hockey, tennis, golf, skidor, musik och allt är gratis
- Alla svenska ungdomar drömmer om att få en hög utbildning. Den är gratis (studieskulder vet man inget om) och ger företräde till de högsta politiska befattningarna på regeringsnivå. Landet styrs av högutbildade och kloka män och kvinnor i lika proportion.
- I Sverige är det ordning och reda i allting. Kommunikationer fungerar enligt tidtabell och det kan inte förekomma något så hemskt som misshandel, mord, våldtäkt eller andra brott överhuvudtaget, inte ens ficktjuvar. Inte heller kan det finnas alkoholister eller hemlösa. Inga tiggare. Inte i Sverige!
- Sjukvården i Sverige är gratis. Ingen ryss tror en när man säger att man måste

betala för läkarbesök och det innan man får ens träffa en läkare eller fått vare sig diagnos eller behandling.
- Kungen kan tillrättavisa politiker om de gör fel.
- Svenska män är så jämställda att de kommer hem varje avlöningsdag med en tjock bunt pengar och lägger framför sina fruar (lagvigda förstås) för att dela lika.
- Svenska gifta kvinnor behöver inte arbeta för pengarnas skull bara för att förverkliga sig själv.
- Svenska kvinnor gör manikyr varje vecka samt besöker hudvård och frissan minst en gång i månaden (normalt för kvinnor i det tidigare Sovjet).
- Alla svenskar reser på semester utomlands, i Paris besöker de Louvren, i London
- British Museum, allt på hög kulturell nivå.

- Svenska barn tar väl hand om sina gamla föräldrar. Inte för att det står så i lagboken utan helt frivilligt hemma i sina fina villor.
- På svenska ålderdomshem - som är mycket komfortabla och avgiftsfria som allt annat - bor enbart de gamlingar som inte har några barn eller andra anhöriga i livet.
- Svenska kvinnor (och män) är mycket vackrare, än ryssar samt bättre och elegantare klädda.
- Svenska män håller upp dörrar för damer, reser sig när en kvinna kommer in i rummet, hjälper till med kappan/pälsen mm. De är "äkta gentelmen och riddare".
- Svenskar är så generösa med bistånd till flyktingar och fattiga så de måste- naturligtvis - vara ännu mer generösa hemma. Ni kan tänka er ryssarnas oförstående blickar när deras gåvor till svensken t ex en flaska vodka - inte bjuds runt och inte ens öppnas.
- Ryska journalister tror att de svenska tidningarnas "familjesidor" är ett forum för djupa pedagogiska diskussioner om "hur man bäst uppfostrar sina barn". Visst blir de förvånade när det visar sig vara rena rama annonssidor. Var är texterna, frågar man?
- De mest uppmärksamma undrar: varför kan det ta några veckor mellan dödsdatum och begravningsdatum"? Hjälp mig att förklara det för ryssar! Jag har aldrig lyckats. Har svenskar så mycket egendom att det tar flera veckor att göra bouppteckning innan arvingarna får var sin del? Vad händer om det blir bråk om testamentet? Blir man aldrig begravd då? - är den logiska slutsats som ryssarna drar. Och igen: Varför tar det flera veckor att bli begravd i det högst välorganiserade landet Sverige, när man i Sovjetunionen kunde begrava sina anhöriga inom 3 dagar? I Sovjet där det inte ens fanns begravningbyråer? Jag har t o m hört viskas att "vi - ateister vill inte beröva den dödes möjligheter att återuppstå på tredje dagen, men i Sverige, där nästan hela befolkningen är medlemmar i kyrkan, dvs troende enligt ryska mått mätt, bryr sig folk inte om anhörigas eventuella eviga liv".
- Jag har också svårt att komma med en övertygande förklaring till varför man betalar en månadsavgift om man har köpt en bostadsrättslägenhet. Köpt är köpt! Då är den väl privat, eller hur? Då behöver man inte betala annat än el, värme, vatten osv? Till vem betalar man? Och för vad? Om man nu inte har banklån - då är det lättare att förklara med räntor och amorteringar. Men att det i

Sverige **inte** går att "privatisera" sin lägenhet i ett stort flerfamiljshus! Det som är möjligt i Ryssland sedan 10 år tillbaka - det vill ryssar inte tro på! För det måste ju vara bättre i Sverige än i Ryssland på alla sätt och vis!
- Sverige är ett socialistiskt land (det har vi alla hört till leda) samtidigt som varje markbit är privatägd och man får inte promenera fritt i skogen förrän man frågat en skogsägare om lov.
- Svenskar är mycket religiösa, eftersom nästan alla helger året runt är kyrkliga. Därför tror de inte sina ögon när de ser tomma kyrkor.
- Politiker tar ansvar för sina misstag och kan bestraffas på något sätt, åtminstone ekonomiskt.
- I detta jämställda land har, visst, samma helg den 8 mars - internationella kvinnodagen (som tidigare i Sovjet och numera i Ryssland och Ukraina) och alla svenska män ger sina mammor, babusjkor, fruar, kvinnliga arbetskamrater, döttrar, systrar osv blommor och fina presenter.... De har ju råd!
- Det går att köpa alkohol i Sverige dygnet runt, som i Ryssland, i vilken kiosk som helst, fast av mycket bättre kvalitet, förstås.

Med andra ord, ryssarna tror att "svenskar är ungefär som vi fast mycket bättre": Mer generösa, mer gästvänliga, mer kulturella, mer sällskapliga, ja bättre människor helt enkelt.

Man talar ofta om kulturchock när ryssar kommer till Sverige. Men det är inte någon kulturchock i egentlig mening utan framförallt krockar ryssarna med sina egna illlusioner. Eller var anser ni övriga "ligister"?

Groznyj

av Patrik Jotun
E-post: patrik.jotun@telia.com

Den tjetjenska huvudstadens namn började förekomma i svensk media i samband med det första Tjetjenienkriget 1994-96 och har åter börjat höras dagligen i samband med den ryska belägringen och bombningen av staden. Staden ska ha grundats 1818 av den tsar-ryska armén under ledning av general Aleksej Jermolov på resterna av sex byar som raserats. Groznyj grundades med namnet Groznaja (betyder ungefär 'Fruktansvärd', ändelsen ändrades i slutet av 1800-talet) som ett av tre fort i den så kallade Sunzja-Sulak-linjen. De två andra forten var Vnezapnaja (Plötslig) vid Enderi 1818 och Burnaja (Stormig) vid Tarku 1821. Alla tre forten fick alltså namn som skulle symbolisera en kraftfull rysk närvaro i Kaukasien.

Det är alltså inte så underligt att tjetjenerna ändrade namn på Groznyj när den ryska armén hade dragit sig tillbaka i slutet av 1996. I folkmun kallades Groznyj ofta bara för Gala, vilket betyder stad på tjetjenska. I samband med det första riktiga valet i januari 1997 byttes Groznyj ut mot Djochargala (Djochars stad) för

att hedra den stupade tjetjenska ledaren Djochar Dudajev. Numera kallas staden ofta bara för Djochar av den tjetjenska gerillan.

"Vänlighet är ett tecken på svaghet"
Sunzja-Sulak-linjen var en del av det som senare kom att kallas Jermolov-systemet, en av flera olika strategier i erövringen av Kaukasien. Även om grunderna i systemet utvecklades av general Veliaminov, uppkallades det efter general Jermolov som satte det i verket.
Veliaminovs strategi var att man inte skulle försöka erövra hela Kaukasien på en gång. Det ansåg han vara omöjligt. Istället skulle man med hjälp av linjer av fort pressa sig allt längre in i Kaukasien och sakta ta bit för bit av området.
Jermolov använde denna strategi, men tillade även mycket medvetet brutalt våld: "Jag vill uppnå att skräcken för mitt namn ska skydda våra gränser effektivare än linjerna av fort, att mitt ord för infödingarna ska vara en lag mer oundviklig än döden." När han anklagades för brutalitet och grymhet svarade han: "Vänlighet är ett tecken på svaghet i asiaternas ögon, och genom ren medmänsklighet är jag obevekligt hård. En avrättning räddar hundratals ryssar från förintelse och tusentals muslimer från förräderi."

Historiemedvetna generaler
Den diskussion som finns idag om hur Ryssland ska agera i Tjetjenien fanns även i början av 1800-talet. Då - liksom idag - företrädde en majoritet av såväl officerare som andra som deltog i debatten en hård linje. De ryska generalerna idag är mycket historiemedvetna och känner till det mesta om general Jermolov utan och innan. Den gamle generalen har åter nått en enorm popularitet.
Det är ingen tillfällighet att man i det nuvarande Tjetjenien-kriget (1999-) har återgått till Jermolov-systemet. Till skillnad från kriget 1994-96 försöker man gå långsamt fram och säkra bit för bit av Tjetjenien. I vilken utsträckning man ska använda sig av brutalitet och skräck som vapen, finns det olika uppfattningar om i den ryska officerskåren.

Bokanmälningar

Lennart Samuelsson
Röd koloss på larvfötter. Rysslands ekonomi i skuggan av 1900-talskrigen
SNS förlag 1999

Historieforskaren och rysktalande fil dr Lennart Samuelsson vid Försvarshögskolans strategiska institution och tidigare vid Handelshögskolans ekonomisk historiska forskningsinstitut (EHF) har gett ut en synnerligen välskriven och intressant bok om det omtalade MIK, dvs Sovjetunionens militärindustriella komplex. Här i denna bok finns för läsaren en chans att ta sig bakom kulisserna till den samhällssektor, som i så hög grad kom att dominera den sovjetiska ekonomin och som till slut också var en huvudanledning till Sovjetunionens kollaps 1991.

En viktig orsak till den ingående framställningen är att Lennart Samuelsson sedan 1993 fått möjlighet att ta sig in i de f d sovjetiska arkiv, där ytterst få västerlänningar fått tillträde. Mycket om MIK:s historia i denna boken härrör därför från dokument som aldrig tidigare publicerats i Väst.

Att MIK utgjort en sådan enorm apparat i det socialistiska Sovjetunionen hade sin grund i ledarnas uppfattning att ett avslutat krig oundvikligen måste följas av ett nytt, okänt när och hur. Därför kom så mycket, ända från början och fram till slutet, inte att ledas av tanken på att skaffa medborgarna ett drägligt liv utan i stället bygga upp resurser för att vinna en total seger i nästa krig, vilket helt enkelt måste komma. Lennart Samuelsson visar inledningsvis att detta synsätt grundlades redan på 1800-talet. En polsk järnvägsbyggare av judisk börd, Jan Bloch, som började lägga grunden till det senare så betydelsefulla sovjetiska järnvägsnätet, skrev i slutet av 1890-talet ett digert verk på 6.000 sidor om framtidens krig. Han kom fram till att ett framtida krig kommer att bli så förödande, att ingen stat överhuvudtaget kan vinna ett sådant. Jan Bloch blev pacifist och lyckades övertala tsar Nikolaj II att ta initiativet till en internationell fredskonferens, den första Haag konferensen i maj 1899.

För Rysslands del blev konferensen en besvikelse och Ryssland måste leva vidare med sin känsla av sårbarhet inför ett anfall utifrån. Krimkriget 1853-56, rysk-turkiska kriget 1877 och inte minst rysk-japanska kriget 1905 visade på Rysslands stora behov av goda inre kommunikationer för att möta det yttre hotet. Efter att ha studerat järnvägens betydelse under det tysk-franska kriget 1870-71 insåg Jan Bloch hur i framtiden deras militära betydelse skulle växa allt mer med uppgift att föra fram trupper, materiel och avlösningar och föra tillbaka döda och sårade. Ryssland borde därför satsa stort och snabbt på detta kommunikationsmedel för att kunna bygga upp sitt försvar till jämhöjd med en presumtiv fiendes (Tyskland) potential. Den väldiga satsningen på snabb järnvägsutbyggnad jämte den likaså stora satsningen på militärindustri efter 1905, då ryssarnas militärtekniska eftersläpning blev uppenbar, kom att bilda grunden till det militärindustriella komplex, med främst S:t Petersburg och Tula som stora tillverkare av militär materiel, som senare bolsjevikerna kom att bygga vidare på.

Under det första världskriget besannades Blochs teori om att inget krig kan avgöras genom stora slag. På såväl öst- som västfronten urartade det hela till orörliga ställningskrig med groteskt stora förluster i människoliv. Samtidigt visade det sig vilken enorm betydelse kommunikationskapaciteten hade för att oavbrutet transportera fram nya trupper och de väldiga mängder med granater, vilka dygnet runt vräktes ut över terräng och skyttegravssystem, vilka slets ner till oigenkännlighet. Det efterkrigstida Rådsunionen ansågs sig tvingat att framtill nästa krig, som oundvikligen skulle komma, bygga ut en industriell kapacitet, som kunde förse fronterna med ännu mycket mera vapen och ammunition.

Lennart Samuelsson visar på, att det var kombinationen av underlägsenhetskänsla gentemot övriga världen och den starka politiska viljan att vinna nästa oundvikliga krig, som kom att vara MIK:s pådrivande kraft mot allt större och mer utvecklad kapacitet. Detta var något som pågick ända fram till slutet. Under 1970 och 1980-talen överskattade sovjetiska analytiker kraftigt den amerikanska industrins militära produktionskapacitet och förmåga till snabb konvertering. Lennart S. skriver: ²För att möta ett sådant hot måste den sovjetiska rustningsindustrin producera minst lika mycketŠ.. Därför tog Sovjetunionen alltför stora resurser i anspråk för den förväntade militära kraftmätningen. Det är snarare detta som på det ekonomiska planet är orsaken till sovjetsystemets kollaps.² Lennart S. menar att president Ronald Reagans strategiska försvarsinitiativ, d v s det s k ²Stjärnornas krig², inte alls har den betydelse som ibland brukar framhållas i västvärlden och då främst i USA.

Givetvis behandlar boken mycket utförligt MIK:s utveckling i tiden mellan inbördeskriget och andra världskriget. Det är egentligen bokens huvudel. På cirka 160 sidor behandlas denna period, vars händelser så starkt kom att påverka åtminstone inledningsskedet av det ²Stora Fosterländska Kriget² (som andra världskriget kallas i Ryssland). Den sovjetiska krigsmakten skulle byggas upp för att bli ²världens mest offensiva krigsmakt². Att det målets hade nåtts, framhöll Stalin vid ett tal inför nyutexaminerade officerare den 5 maj 1941. Den 22 juni inleddes operation Barbarossa.

Hur mycket påverkade Stalins likvidering av huvuddelen av det högsta skiktet av befälskåren, dessa oerhört dugliga officerare av internationellt erkänd hög intelligens? Lennart S. menar att det var avgörande för de första årens katastrofala bakslag. Givetvis skildrar han dessa begåvningars öden, inte minst vad gäller marskalk Tuchatjevskij, som avrättades tillsammans med så många andra på Stalins order 1937.

Boken är försedd med många intressanta fotografier, som förut aldrig publicerats. Not- och källförteckningen är högst imponerande. Det har varit ett mångårigt jättejobb att plocka fram alla dessa fakta ur arkiven, vilka, tack och lov på grund av det destruktiva systemets kollaps, nu har öppnats för forskarna.

Jag vill avsluta med att citera bokens inledande rader: ²Under 1900-talet har Ryssland varit indraget i krig mer än de flesta stater. Följderna har blivit genomgripande. Antalet direkta offer i människoliv och förluster i arbetsföra personer har varit oerhört. Den materiella förstörelsen har krävt långvariga återuppbyggnadsperioder. Själva näringslivet har präglats av krigen.²

Inte minst vi ligister är djupt medvetna om det ryska folkets och alla f d sovjetiska folks tragiska öden av en omfattning under hela 1900-talet, som gör dem svåra att ta till sig. Den här boken är ytterligare ett värdefullt inslag för förståelsen av vardagsmänniskornas tunga levnad. Lennart Samuelsson visar också på en annan

viktig sak. Hur en stor makts känsla av underlägsenhet på grund av självförvållade missuppfattningar driver på mot randen av ett krig. Att därför, som tyvärr sker i våra dagars debatt om Ryssland ihärdigt och envist hävda hennes enda roll som det Stora Hotet mot alla oss övriga i Europa, det är knappast befruktande för en ökad europeisk gemenskap med ett mer jämbördigt Ryssland som medlem. Ty om denna uppfattning skulle bli den alenarådande hos resten av Europa, det Europa som Ryssland med rätta uppfattar som de rika, de stora, de starka och de välbeväpnade, då lär detta knappast bädda för ett västvänligt Ryssland. Tvärtom. Att däremot rikta kritik mot sorgliga avarter i den ryska demokratiprocessen och hos maktapparaten är förståss nödvändigt. Och det är givetvis något som även vi ligister skall fortsätta med. Men denna typ av kritik är något, som ligger på ett högre intellektuellt plan än att alltid tala om Ryssland som en buse.

Leif Kihlsten
E-post: leif.kihlsten@telia.com

Älska mig och skriv!
Brevväxlingen mellan Anton Tjechov och Olga Knipper
Anthropos 1999

Det är den 23 augusti 1900 i Jalta. Anton Tjechov följer två damer till ångbåten där han stöter på en bekant på väg tillbaka till Moskva. "Hon var lika kylig mot mig som en gravsten om hösten," skriver han senare till sin blivande hustru, skådespelerskan Olga Knipper.

Detta är bara ett exempel på den formuleringskonst som finns samlad i boken "Älska mig och skriv! Brevväxlingen mellan Anton Tjechov och Olga Knipper[2], utgiven på förlaget Anthropos. Ulla Roseen har översatt och Ralf Långbacka skrivit förord.

Men denna fascinerande bok rymmer så mycket mer än träffsäkra formuleringar. Brevväxlingen täcker perioden från sommaren 1899 fram till Tjechovs död den 2 juli 1904. Det är en djupt mänsklig bok; en gripande skildring av livet, döden, kärleken och Ryssland. Här ges inblickar i skrivandet av Tre systrar och Körbärsträdgården, i Konstnärliga teaterns liv i Moskva. Här ryms reaktioner på Zolas död, Tjechovs förhållande till Tolstoj och Gorkij.

Tjechov visar till exempel i fallet med Tre systrar att det inte finns några genvägar till stordåd - inte ens för genier. "Pjäsen finns i mitt huvud, den har redan tagit form, fått fason och vill nu bli nedtecknad." Två dagar senare: "Pjäsen kändes bra i början, men nu har jag tappat entusiasmen för denna början, den har börjat kännas banal."

Tonen i deras tidiga brev är stundtals ironisk. "Författaren bortglömd - ack, så hemskt, så grymt, så svekfullt!"; "Och jag som trodde att författaren Tjechov hade glömt skådespelerskan Knipper - så minns Ni mig alltså någon gång då och då? Tack för det." Men innerligheten, värmen finns där också, liksom fullt av praktiska detaljer om prylar, mat, resor, sjukdom, sommarens damm och doftande höstlöv.

Olga Knipper på (ännu ett) katastrofalt gästspel i S:t Petersburg med Konstnärliga teatern passar på att kort besöka Imatra i Finland och skriver: "I Finland har de ett mycket fint sinne för ett rent och ordningsamt liv, arbetsamt, rofyllt, välplanerat bekvämt, men folket saknar charm." Och Ryssland? kan man undra. Den outtalade slutsatsen är uppenbar.

När Olga Knipper blir tungsint och vill diskutera livets mening blir Tjechov undflyende. Filosofiska utläggningar vill han inte ägna sig åt i sina brev med sin hustru. Hon frågar: "Käraste Anton, vad är livet? Jag begriper ingenting./.../ Det känns fruktansvärt sorgligt och tungt." Till sist svarar han: "Du frågar: vad är livet? Det är detsamma som att fråga: Vad är en morot? En morot är en morot, och det är allt man vet om den."

Och - skulle man kunna tillägga - en god bok är en god bok. Det räcker långt.

Gudrun Persson
E-post: Gudrun.Persson@mbox301.swipnet.se

Lilia Shevtsova
Yeltsin¹s Russia: Myths and Reality
Carnegie Endowment for International Peace Washington, D.C. 1999

På den konferens med temat ²Russia and Europe The Common Future² som UD och utrikespolitiska Institutet arrangerade i Stockholm i mitten av oktober förra hösten framträdde en ryska, Lilia Shevtsova, som höll ett intressant föredrag om den politiska situationen i Ryssland. På utmärkt engelska, med stor sakkunskap och tydligt engagemang diskuterade hon det vid den tiden senaste skedet i Rysslands historia, Boris Jeltins Ryssland på 1990-talet. För de som inte var närvarande eller som vill fördjupa analysen finns en bok av henne att tillgå, den nyutkomna Yeltsin¹s Russia: Myths and Reality. Boken kan rekommenderas på det varmaste. Den är både välskriven och intressant, inte minst som en initierad redogörelse av utvecklingen från Jeltsins väg till makten under Gorbatjovs sista år till början av 1999 då dumavalet i december och presidentvalet år 2000 började kasta sin skugga över den ryska politiken.

De flesta av de politiska huvudaktörerna under Jeltsinepoken finns med i det ofta intrikata spel som kom att utforma den nya ryska demokratin. Av naturliga skäl finns varken den idag viktigaste kandidaten till presidentposten, premiärminister och tillförordnad president Vladimir Vladimirovitj Putin[1], eller det pågående Tjetjenienkriget med i boken, och det skulle ha varit intressant att se hur dessa fenomen hade integreras i Shevtsovas analys.

Den bild man får av den politiska utvecklingen i Jeltsins Ryssland är att det inte fanns några utarbetade planer inför [2]systemskiftet[2] när de så kallade demokraterna tog över hösten 1991. Det mesta som skedde var ett resultat av en kombination av å ena sidan de nya makthavarnas orealistiska förhoppningar om att privatiseringen skulle lösa de ekonomiska problemen, och å andra sidan det politiska maktspelet runt den nya [2]tsaren[2] i Kreml. Dessa två processer flätades in i varandra och ledde till det gigantiska överförandet av tidigare statlig egendom till mer eller mindre dolda grupperingar och [2]rövarbaroner[2]. Resultatet vet vi: Den ryska staten hamnade i händerna på en skickligt intrigerande president, som när hans makt hotades inte drog sig för att göra [2]utrensningar[2] i sin omedelbara närhet och använda kommunistspöket för att bli omvald 1996. Som Jeltsin sade när han avgick på nyårsafton (och därmed på ett suveränt sätt skrev in sitt namn i historieböckerna) så skedde det många [2]misstag[2] under hans tid som Rysslands ledare. Frågan man ställer sig efter att ha läst Shevtsovas bok är om det verkligen var misstag, eller om det snarare handlade om ett klassiskt maktspel med gigantiska ekonomiska värden inblandade, ett maktspel som bäst kan förstås med hjälp av Macciavelli.

Yeltsin[1]s Russia slutar som nämnts för ungefär ett år sedan då Primakov just hade blivit blivit premiärminister. Shevtsova menar att det är möjligt att [2]maktpartiet[2] enas runt Primakov som presidentkandidat, och att han då har en god chans att vinna detta års presidentval. Som alla vet har det hänt en hel del sedan dess, och därför verkar hennes slutsats att om Primakov blir ny president så blir presidentvalet år 2004 det avgörande då Ryssland [2]slutgiltigt får chansen att fullborda den omvandling som hittills huvudsakligen har genomförts av en åldrande elit som växte upp under kommunismen[2] (sid 268) något föråldrad. (Primakov har ju i dagarna meddelat att han troligen inte ställer upp i presidentvalet.) Men även om Putin idag verkar vara den störste favoriten att bli Rysslands näste president kan vilket alla som sysslar med Ryssland vet saker inträffa som kullkastar även tsar Boris[1] planer att själv utse sin [2]prins[2].

Även om Shevtsovas bok således redan har blivit förbisprungen av utvecklingen är den mycket intressant och läsvärd. Hennes karakteristik av Jeltsins år vid makten och av hans bidrag till den ryska historien är inte mindre talande bara för att han nu avgått:

[2]Den ryske presidenten är en högst motsägelsefull politisk ledare. Det är i själva verken svårt att i dag skilja verkligheten från myterna myter som Jeltsin själv har varit med om att skapa. Det är svårt att identifiera vilka av hans mångfaldiga

förkroppsliganden som speglar hans djupare övertygelser och vilka som tvingades på honom av omständigheternas makt. Jeltsin började som en reformator, men han slutade som ledare för en kompromitterad regim som de flesta ryssar nu beskriver som en ²maffiastat² eller en ²kriminell oligarkisk kapitalism². Han har lyckats klara av ett otroligt antal personliga omvandlingar: först en kommunist, sedan en populist, sedan en liberal och en demokrat som tillintetgjorde sovjetimperiet. Senare antog han rollen som en vald monark medan hans följe styrde landet.² (sid 269)

Den stora frågan är nu om den urgamla ryska traditionen att härskaren själv utser sin efterträdare kommer att fullföljas, eller om något inträffar som gör att ²den utvalde prinsen² inte kommer att bestiga tronen den 26 mars år 2000. Det är spännande månader alla rysslandsintresserade har framför sig.

Per Månson
E-post: Per.Manson@sociology.gu.se

Lidija Ginzburg
Anteckningar från belägringen
övers. av Karin Grelz
Umbra Solis förlag 1999

Människan under belägringen
Lidija Ginzburgs (1902-1990) märkliga bok om livet under Leningrads belägring skrevs i flera omgångar. Den utkom i fullständigt skick på ryska först 1987.

Författarinnan har daterat sina "anteckningar" med årtalen 1942-1962-1983. Det är inte fråga om en dagbok från tiden eller en dokumentär skriven i efterhand om Leningrads 900 dagar, även om det är det också.

Ginzburg var en känd litteraturkritiker och essäist med tydliga filosofiska intressen. Vad hon har skrivit med ett precist och stramt språk - väl fångat av översättaren Karin Grelz - unik filosofisk essä om människan under exeptionella förhållanden av svält, utmattning, kyla och skräck. De allmänna förhållandena bildar en säregen fond till reflektionerna om hur en människas varseblivning av tingen och platsen, av sig själv och medmänniskorna, förändras under belägringens fasor. Bakom dessa, onämt men ständigt närvarande, finns naturligtvis också stalinterrorns mörker.

Lidija Tjukovskajas lilla roman Det tomma huset (skriven 1939-40, översatt till svenska 1969, utgiven ffg i Ryssland 1989) är på sitt område knappast överträffad som exempel på understatementets konst. Ginzburgs Anteckningar från

belägringen är ett till omfånget litet verk av samma, nästan förkrossande specifika vikt.

Boken, mycket vackert formgiven av Rebecca Laserna, har producerats av förlaget Umbra Solis, som tidigare utgivit sådana mindre klassiker som Jorge Luis Borges' Labyrinter och Marina Tsvetajevas Konsten i samvetets ljus.

Lars Kleberg
E-post: lars.kleberg@sh.se

ICSEES

Som vi alla vet vet äger ICSEES:s kongress rum den 29 juli till den 3 augusti 2000 i Tammerfors. Uppgifter om konferensen finns på nätet: http://www.rusin.fi/iccees/index.htm. De som vill kan också hämta broschyrer om programmet hos mig. Blekingegatan 40 B, 116 62 Stockholm e-mail anders.fogelklou@east.uu.se efter den 25 januari och fram till den 1 februari eller få dem i samband med årsmötet den 15 februari. Jag är bortrest fram till den 25 januari men kan nås efter detta datum fram till den 1 februari.

Anders Fogelklou

E-post: anders.fogelklou

Kalendariet

- **30/1** kl 19.00 Konsert med den ryske komikern, författaren/satirikern Michail Zvanetskij. **Plats**: Stockholms Konserthus, Hötorget. **Biljetter** från 180 kr. Pensonärsrabatt 20 kr. Biljettbokning tel. 08-10 21 10.

31/1 kl 14-16 Att uppfinna en nation: Legitimeringsbudskapet för den Ryska federationen 1991-1999. Rapport av Carolina Vendil. Seminarieordförande: Gunnar Jervas. **Plats**: FOA1, Tegeluddsvägen 31. **Anmälan**: Deltagarna i seminariet förutsätts ha tagit del av rapportutkastet. Beställes på tel. 08-706 37 49, Maria Edholm.

- **15/2** 19.00 Sällskapets årsmöte. **Plats:** Utrikespolitiska institutet, Lilla Nygatan 23 (Gamla Stan). **Föranmälan** senast måndag 14 februari kl 11.00 till Jakub Swiecicki.
- **29 juli - 3 augusti** ICCEES World Congress äger rum i Tammerfors.

Det är dags att att komma med fšrslag till paneler och fšredragshŒllare! ICCEES World Congress Secretariat - Finnish Institute for Russian and East European Studies (FIREES), Annankatu 44, FIN-00100 Helsinki, Finland, kan ge ytterligare upplysningar.
tel. 358-9-2285 44 34
fax 58-9-2285 44 31
iccees@rusin.fi
ICEES newsletter web site:
http://www.cerc.unimelb.edu.au/icc/iccees.htm